

LATIN NYELV
Fakultáció, kezdő szint
11-12. évfolyam
heti 2 óra

LATIN NYELV

A latin nyelv tanítása során érvényesül a Nemzeti köznevelési törvénynek és NAT-nak az alapelve, amely az oktatás feladatát a nemzeti műveltség átadásában, az egyetemes kultúra közvetítésében, a szellemi-érzelmi fogékonyság és az erkölcsi érzék elmélyítésében jelöli meg. A latin nyelv tanulása közben változatos módon fejlődnek a tanuláshoz szükséges készségek, képességek, ismeretek és attitűdök. Ezek megalapozzák a tanulóknál a közjóra, a nemzeti és társadalmi összetartozásra való törekvést. A tanulók a római irodalommal való ismerkedés közben egyéni és közösségi célok összhangjával és feszültségével találkoznak, így az együttműködési formák keresése iránti igény is erősödik bennük. A szövegek megértéséhez szükséges önfegyelem és képzelőtehetség hat intellektuális érdeklődésük felkeltésére. Lehetőség nyílik arra, hogy az elsajátított tudás beépüljön énképükbe, fejlődjék önismeretük.

Latintanulással sokoldalúan lehet fejleszteni a tanulás képességet, fokozható a tanulás iránti motiváció, és mód nyílik különböző tanulási stratégiák elsajátítására. A pedagógusnak fel kell tárnia a tanulók előzetes ismereteit, és törekednie kell a belső motiváció megerősítésére is. Az egyénekhez alkalmazkodó differenciált módszerek segítenek az eltérő igényű tanulók fejlesztésében, motivációjuk megőrzésében. Ezek a módszerek a tehetséggondozásban is fontos szerepet játszanak.

A latin nyelvvel való foglalkozás fejleszti a tanulók anyanyelvi kommunikációs kompetenciáját a nyelvészeti fogalmak rendszerszerű használata, a szövegek többretegű jelentésének felfedezése, pontos és stílushű fordítások készítése révén.

A latin nyelv esetében az idegen nyelvi kompetenciát írott szövegek olvasásával és értelmezésével fejlesztjük. A latintanulásban nagy szerepe van a szövegszerkesztés logikai vizsgálatának. E tevékenység során megerősödnek a matematikaihoz hasonló logikai kompetenciák: az analízáló és szintetizáló képesség, a fogalmakra épülő összefüggések keresése, az érvek láncolatának követése. Ezek segítik majd a tanulókat a jelenségek megértésében, a problémák megoldásában az élet különböző területein.

A latin nyelv tanulása során erősödik a környezettudatos és a társadalmi kérdések iránt felelősséget érző gondolkodás. A vidéki életvitel, a városi ház, a mezőgazdaság kultúrájának megismerése segít a munkaeszközök, a munkamódszerek, a munkaszervezés és a munka fontosságának megértésében. Az emberi kapcsolatok elemző értékelésével a tanuló mélyebben megérti a család társadalmi szerepét, illetve a családon belüli szerepeket, feladatokat. A tanuló a latin művelődéstörténet segítségével értelmezheti a szülői és gyermeki felelősség fogalmát, erősödhet benne a különböző generációk tagjai iránti tisztelet. A neveléssel, az iskolázás jellegzetességeivel, az iskoláztatás szakaszaival való foglalkozás során rávilágíthatunk a tanulás fontosságára.

A tanulók alaposabban megismerik a klasszikus műveltség és a mai európai kultúra közötti folyamatosságot, ennek közvetítő eszközeit, a művészetek és a tudományok hagyományőrző funkcióját. A művészetekkel mint az önismeret, önkifejezés eszközeivel való foglalkozás, segít az egyéniség kibontakoztatásában. Az ókori görögök és rómaiak tudatosan figyeltek testi egészségükre; e gondolatok művészi megformálásával ismerkedve fejlődhet a tanulók egészség tudatos gondolkodása. A logikus gondolkodás fejlesztése hozzájárul a digitális kompetencia fejlesztéséhez, pl. az információ felismerésében, értékelésében,

bemutatásában, a közvetített tartalmak kritikus és etikus használatában. Mód nyílik a digitális kompetencia közvetlen fejlesztésére is, ha a tanítás és a tanulás során felhasználjuk az internet által nyújtott lehetőségeket, pl. a megfelelő források keresésére, művelődéstörténeti anyagok online tanulmányozására és szótározáskor.

Míndezek a tartalmak és tevékenységek együttesen a szociális és állampolgári kompetencia, illetve a kezdeményezőképeség vonatkozásában is éreztetik fejlesztő hatásukat: a személyek és kultúrák közötti párbeszédre törekvésben, a különböző nézőpontok megértésében, az emberi jogok tiszteletében, a reális alapokon nyugvó nemzeti identitásban és az Európához való kötődésben, valamint a kreatív és innovatív problémamegoldó tevékenységben.

A szövegek feldolgozása során az esztétikai-művészeti tudatosság is fejlődik. A tanulók nyitottabbá válnak, képesek lesznek arra, hogy egyes műalkotásokat mélyebben megértsenek, önállóan feldolgozzanak. A művekben megjelenített témák, élethelyzetek, formai megoldások megvitatásával fejlődik esztétikai érzékük és szociális kompetenciájuk, erősödnek empátiás képességeik, fogékonyabbak lesznek a nemzeti és az európai kulturális örökség iránt, így az átlagosnál nagyobb beleélő képességre tehetnek szert.

Míndezek a célok és feladatok megkívánják a hatékony, önálló tanulás fejlesztését. Ennek elősegítése érdekében, illetve a NAT-tal és a latintanítás hazai hagyományaival összhangban a latin kerettanterv három tematikai egységre épül: grammatikai ismeretek, szövegfeldolgozás, műveltség.

A NAT az idegen nyelv tanulásának legfontosabb célját a kommunikatív kompetencia, ezen belül a nyelvi kompetencia fejlesztésében határozza meg. Tekintettel arra, hogy a latin nyelvet elsősorban írott szövegek olvasására és megértésére használják a tanulók, a nyelvi kompetenciák fejlesztésében kiemelt szerepet játszanak a *grammatikai ismeretek* a célrendszer meghatározásakor. A grammatikai tanulmányok célja a latin nyelv nyelvtanának megismertetése, a mondatelemzéshez szükséges nyelvészeti fogalmak kialakítása, valamint a grammatikai elemzőkészség fejlesztése.

A *szövegfeldolgozás* a NAT-ban „szövegkompetencia és közvetítői készségnek” nevezett kompetenciaterületet tartalmazza. Itt részletezzük a szövegértés fejlesztését szolgáló ismeretanyagot. Ennek az a célja, hogy fejlesszük az irodalmi művek befogadására való készséget a szövegek grammatikai és stilisztikai elemzésén keresztül.

A *műveltség* címet viselő tematikai egységbe kerül a NAT-ban „célnyelvi műveltség, interkulturális kompetenciaként” megjelölt terület. A NAT „nevelési és tantárgy-integrációs lehetőségek kihasználása”, illetve az *információs és kommunikációs technikák alkalmazásai képességének fejlesztése* néven említett fejlesztési területeket a kerettanterv a három felsorolt tematikai egység keretei között részletezi.

A latin nyelvi fakultáció elsődleges célja *grammatikai ismeretek* átadása, mivel a diákok azért választotják ezt a tantárgyat, mert szükségük lesz rá a továbbtanulásuk során. A jogi és az orvostudományi karon, illetve történelem szakon kötelező a latin nyelv tanulása, ami a gyors tempó miatt komoly nehézségeket okoz a diákok számára. Amennyiben megfelelő alapképzésben részesülnek, könnyebben veszik ezt az akadályt, több egyetemen pedig teljesen mentesülnek a nyelv tanulása alól. A fakultáció anyaga igazodik az egyetemi követelményekhez. A *szövegkompetencia* kevésbé fontos, de az irodalmi szövegek fordításával fejleszteni lehet az általános szövegértést, ami alkalmas a tanulás támogatására. A *műveltségi* elemek is kisebb hangsúlyt kapnak, csak annyi a szerepük, hogy szélesítsék egy leendő értelmiségi általános műveltségét.

A heti óraszám: 2 óra

11. évfolyamon: 72 óra

12. évfolyamon: 64 óra

összesen: 138 óra

11-12. évfolyam (fakultáció)

A tanulók a latintanítás e kezdeti szakaszában is megfigyelik az ókori görög és római műveltség kapcsolatát, és ennek a magyar és európai kultúrára gyakorolt hatását. A római hősookról szóló elbeszélések fejlesztik az erkölcsi érzéket; fontos szerepük van az állampolgárságra és a demokráciára nevelésben. A rómaiak hétköznapi életéről szóló olvasmányok az önismeretre, a családi életre és a testi-lelki egészségre nevelésben fejtenek ki pozitív hatást.

A tanulók anyanyelvi kompetenciája is fejlődik a latin nyelvtan szabályrendszerének megértésével és a mondatok elemzésével. A magyar és a latin nyelv sajátosságainak összevetése fejleszti a tudatos nyelvhasználatot és a logikai kompetenciát.

A motiváció megőrzéséhez differenciált haladásra, az egyéni különbségek fokozott figyelembe vételére van szükség. A rendszeres ismétlés, egyes tanulók holtpontra való átsegítése kiemelten fontos a további együtt munkálkodás érdekében. A motiváló hatásban segíthet az internet használata is (pl. előadás, prezentáció készítése).

A tanulók elsősorban adaptált latin szöveg megértése és magyar fordítása során használják a célnyelvet. A szövegek értelmezése révén nyitottabbá válnak más kultúrák iránt. Nevelési és tantárgyi integráció elsősorban magyar nyelv és irodalom, történelem, rajz és vizuális kultúra, valamint az informatika tantárgyakkal valósítható meg.

A latintanulás során a tanulók érzékenyebbé válnak az emberi értékek megértésére és elfogadására. A tantárgy hozzájárul a méltányosság iránti fogékonyság kialakulásához és a közösségi érdek jobb belátásához.

A tanulók képessé válnak nyelvtanulási problémáik megfogalmazására, e problémák segítségével való megoldására.

Tematikai egység	Grammatika	Órakeret 68 óra
Előzetes tudás	<p>A magyar nyelv sajátosságainak ismerete, az első idegen nyelv tanulása során elsajátított grammatikai ismeretek.</p> <p>A magyar nyelv és a már tanult élő idegen nyelv grammatikai rendszere között közös, illetve eltérő vonások felismerése.</p> <p>Néhány grammatikai szakkifejezés ismerete, szófaj- és mondatelemzés (pl. a szófajok, az esetek helyes használata, melléknév és főnév egyeztetése, számnév, névmás, határozószó, szóelemek, ige, igemódok).</p> <p>A magyar mondat szerkezeti egységei. A mondat egységeinek azonosítása, a közöttük levő kapcsolatok felismerése.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Latin nyelvű szövegek helyes, hagyományos magyar ejtés szerinti felolvasásának fejlesztése.</p> <p>A grammatikai-stilisztikai kifejezések rendszerszerű használata, a grammatikai és stilisztikai elemzőképesség kialakítása.</p> <p>A latin nyelv nyelvtani jelenségeinek sokoldalú feldolgoztatása.</p> <p>A latin mondatok elemeztetése, az áttekintő, a rendszerező és a szintetizáló képesség fejlesztése.</p> <p>A névszó- és igeragozási ismeretek segítségével a tudásszintnek</p>	

	megfelelő latin mondatok elemeztetése. A tanult nyelvek (magyar nyelv és idegen nyelv) közötti hasonlóságok és különbségek tudatosítása.
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>A latin kiejtés szabályainak elsajátítása (a hosszúságok és hangsúlyok biztos alkalmazása, hangos olvasás a hagyományos magyarországi ejtés szerint, diktálás utáni írás).</p> <p>Az esetek és alapfunkcióik (a magyar nyelvi és az élő idegen nyelvi párhuzamok feldolgozása, pl. szövegkiegészítéssel).</p> <p>Az I-V. declinációs főnevek, az I-II-III. declinációs melléknevek szótári alakja, ragozása (a párhuzamok és kivételek felfedezése táblázatok alkalmazásával, jelzős szerkezet, birtokviszony).</p> <p>A locativus és a vocativus (helység- és személynevek keresése).</p> <p>A melléknév- és főnévgyezetés (a melléknév és a főnév sorrendje, párhuzamos ragozásuk gyakorlása pl. ragozás szóban, írásban, hiányos szerkesztéssel).</p> <p>A melléknevek fokozása, az adverbium képzése és fokozása (a kivételek fontosságának rögzítése).</p> <p>A névmások rendszerbe foglalása: személyes, birtokos, visszaható, a vonatkozó névmás, a fontosabb mutató névmások (a ragozási sajátosságok, párhuzamok rögzítése).</p> <p>A tő- és sorszámnevek 1-20-ig (a melléknévragozás és a névmási ragozás jegyeinek felfedezése).</p> <p>A leggyakoribb praepositíók felismerése.</p> <p>A coniugatiók rendszerének feldolgozása.</p> <p>Az igenevek közül a participiumok, az infinitivusok mondattani szerepének magyarázata.</p> <p>A szövegekben előforduló esettani jelenségek értelmezése.</p> <p>Az appositio praedicativa és az attributum praedicativum funkciója a mondat szerkesztésben.</p> <p>A szenvedő szerkezet felismerése és fordítása mondatok elemzése révén (a szó szerinti és a magyaros fordítás párhuzamos gyakorlása).</p> <p>A mondatrövidítő szerkezetek (nominativus cum infinitivo, accusativus cum infinitivo, ablativus absolutus, participium coniunctum) fő szerkezeti elemeinek felismerése mondatelemzéssel.</p> <p>Latin-magyar középszótár, internetes szótárak használata tanári irányítással, szófajok keresése.</p> <p>A grammatika tárgykörébe tartozó tartalmak keresése az interneten.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom; történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Párhuzamok (pl. a nyelvi jelek rendszere, írásjelek, szóelemek, hangok, névmások rendszere, szófajok rendszere, igeképzés). A latin az európai kulturális örökség fontos eleme. A latin Magyarországon államnyelv 1844-ig.</p> <p><i>Idegen nyelvek:</i> Hasonló szerkesztési, grammatikai rendszer (pl. praepositíók rendszere, participiumok). Párhuzamok pl. a főnévragozásban, a számnevekben, a passzív szerkezetben, a mondatrövidítő szerkezetekben.</p> <p><i>Informatika:</i> Tartalmak keresése az interneten. Az interaktív tábla alkalmazása. Elektronikus szótárak.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Declinatio, nominativus, accusativus, genitivus, dativus, ablativus, singularis, pluralis, masculinum, femininum, neutrum, vocativus, locativus, adverbium, appositio praedicativa, attributum praedicativum, praepositíók, coniugatio, imperativus activum, passivum, praesens, praeteritum, futurum, indicativus, coniunctivus, imperativus, imperfectum, perfectum, instans, infinitivus, participium, participium coniunctum, ablativus absolutus, nominativus cum infinitivo, accusativus cum infinitivo.

Tematikai egység	Szövegfeldolgozás	Órakeret 38 óra
Előzetes tudás	Mondattani alapfogalmak (pl. szófajok felismerése, egyszerűbb mondatok elemzése). A magyar nyelv alak-és mondattani szabályainak ismerete, nyelvhelyességi és stilisztikai ismeretek. Kétnyelvű szótárak használatának alapelvei.	
Tantárgyi Fejlesztési célok	Alapszintű szövegelemző készség kialakítása, a tárgyalt latin nyelvi kategóriák megértetése. A szövegelemző és fordítási készség fejlesztése. A szótárhasználat elsajátíttatása kis-, közép és internetes szótár segítségével.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Egyszerűbb olvasmányok, szerkesztett szövegek megfelelő hangsúllyal és helyes kiejtéssel történő olvasása (pl. mitológiai témák, a görög és római hétköznapiak és ünnepek világa, ókori és magyar történelmi hősök stb.) Kezdetben könnyített, később eredeti szövegek. Phaedrus állatmeséi közül 2-3 megismerése (pl. De vulpe et corvo, Canis per flumen natans- Ovidiustól származó szemelvényekkel (pl. Donec eris felix ...; Róma alapítása [Fasti IV.], Ianus, Arion, az Ara Pacis felszentelése, Daedalus és Icarus [Fasti I.]). A fordítási készség fejlesztése római prózáiróktól származó könnyített szövegrészekkel, megfelelő kommentárral (pl. Caesar : De bello című művéből) Latin-magyar középszótár, internetes szótárak használata tanári irányítással, szócikkek feldolgozása, szófajok keresése, a szavak csoportosítása (etimológia, szócsalád, tematikai szócsoporthoz, idegen nyelvi párhuzamok felkutatása). A tanult szövegek megértéséhez szükséges szavak (legalább 250 szó) fokozatos elsajátítása és gyakorlása. A fordítástechnika fokozatos elsajátítása latinról magyar nyelvre fordítással.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> A magyar nyelvben használt latin és görög eredetű szavak felismerése; latin vagy görög eredetű szavak a média nyelvében. Az időmértékes verselés alapelvei, példái a magyar költészetből.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a fordítás során előkerülő ismeretek felelevenítése.</p> <p><i>Földrajz:</i> Topográfiai ismeretek.</p> <p><i>Fizika; biológia-egészségtan:</i> A tartalomhoz kapcsolódó szakkifejezések, személyiségek. Néhány orvosi latin szakkifejezés (pl. testrészek).</p> <p><i>Idegen nyelvek:</i> a szövegben használt szavak, kifejezések más nyelvekben.</p>

	<i>Informatika:</i> interneten elérhető szótárak, internetes szövegkiadások keresése és felhasználása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Sententia, fabula

Tematikai egység	Művelődés	Órakeret 30 óra
Előzetes tudás	Az ókor fogalma. Néhány fontosabb görög és itáliai földrajzi objektum (Trója, Athén, Spárta, Olümposz, Olümpia, Delphoi, Itália, Róma). A görög-római istenvilág és a zsidó-keresztény egyistenhit különbségei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A görög-római kultúrának mint az európai műveltség egyik alapjának és a magyarországi latin hagyományok jelentőségének megismertetése. A görög és a római kultúra egymáshoz való viszonyának megértetése néhány szempontból. Római életmód, az ókori Róma jellegzetességeinek megismertetése. Ismerkedés a római irodalommal.	
Ismeretek		Kapcsolódási pontok
<p>A latin használatának időbeli és térbeli kiterjedése és mai szerepe (a szövegekben előforduló továbbélő szavak, kifejezések kiemelése). Az ókori görögök és rómaiak életmódjának néhány. Az ókori Róma vallási élete (pl. a jóslás szerepe, papi testületek). Mondák a rómaiak eredetéről, Róma alapítása, római hősök. A köztársaságkori Róma államszervezete. Róma városának sajátosságai, látványosságok, a római ház, a római építészet jellegzetességei. A római időszámítás. Család, iskola és etikai alapértékek az ókori Rómában. Phaedrus állatmeséi. Publius Ovidius Naso műveinek részletei. Caesar: De bello Gallico.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Az irodalomórakon megismert antik szerzők tevékenysége, állatmesék az európai irodalomban; mondák, legendák, mítoszok, mitológiai történetek a magyar irodalom órákon. Műfajok az ókori görög irodalomban.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Az emberiség történetének főbb korszakai; az ókori görög kultúra korszakai; alapvető információk görög és római istenekről; a római történelem a kezdetektől</p>

	<p>Augustus koráig.</p> <p><i>Etika:</i> A lelkiismeret, jó és rossz, bűn és erény. Szokás, hagyomány, törvény. Az egyén választása. Az erények és a jó élet céljai. A jellem. Önállóság és példakövetés; Szeretet, barátság, szerelem, szexualitás.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> a feldolgozott témák megjelenítése az európai művészetben.</p> <p><i>Ének-zene:</i> a szövegekben előforduló hangszerek; a szövegekhez kapcsoló zeneművek.</p> <p><i>Informatika:</i> keresés az interneten.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Indoeurópai nyelvcsalád, Lares, pontifex, Vesta-szűz, augur, haruspex, patricius, plebeius, cliens, senatus, Capitolium, Forum Romanum, Traianus oszlopa, Colosseum, Ara Pacis Augustae, Pantheon, diadalív, vízvezeték, fürdő, pater familias, mater familia, toga virilis, ludus, schola, ludimagister, paedagogus, virtus, humanitas.</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanulók legyenek képesek felismerni és felhasználni a latin nyelv legfontosabb alaktani jellegzetességeit, ismerjék fel az igeneveket és a mondatrövidítő szerkezeteket.</p> <p>Tudjanak ismert latin szöveget helyes intonációval felolvasni. Legyenek képesek ismeretlen nyelvtani elemeket nem tartalmazó mondatok készségi szintű elemzésére és magyarra fordítására tanári segítséggel vagy kommentárral, az alapszókinccs megfelelő elsajátítása mellett.</p> <p>A tanulók rendelkezzenek alapvető információkkal a görög és a római kultúra kapcsolatáról, életmódjukról.</p>
--	---